

Europeanization of the Court Administration System in Ukraine under the Conditions of Digitization of the Judiciary: Current State and Prospects for Development

UDC: 342.56:004.9(477)

DOI: <https://doi.org/10.15421/152232>**Bielova Alla****Ph.D. Student, <https://orcid.org/0000-0001-6274-7167>, allaac@ukr.net
Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)**

Abstract

The article is devoted to the analysis of the current state and the determination of prospective directions of the Europeanization of the judicial administration system in Ukraine in the context of the development of judiciary digitalization. It is substantiated that the digitalization of the judiciary is a challenge of the times and an objective need of the present. It provides for the introduction of modern information technologies, digital innovations in all areas of activity of courts, bodies and institutions of the justice system in order to ensure the availability, quality and efficiency of justice, its unity, improve judicial administration, increase the level of public trust in courts, and strengthen the authority of the judicial power branch. Having social and state orientation, optimization and economic effect, the digitalization of the judiciary forms a unique technological space and conditions extremely important for the successful Europeanization of the judicial administration system in Ukraine, increasing the level of interaction between all its subjects, state authorities and civil society, harmonizing management solutions. After all, an effective justice depends not only on procedural activity, but also on administrative processes that take place in the middle of the judicial system and contribute to the realization of the goals of justice and the tasks of the court. The article analyzes a number of normative legal acts aimed at the development and gradual introduction of digital products in the activities of courts. The main organizational and legal obstacles to the successful digital transformation of the judiciary were identified, and mechanisms, methods and tools for their elimination were proposed. Based on the results of the analysis, it was determined that the main prerequisite for the successful Europeanization of the judicial administration system in Ukraine, the digitalization of the judiciary should be stable funding and proper material, technical and personnel support of courts, bodies and institutions of the justice system, thoughtfulness, comprehensiveness, and systematic approaches to digital changes.

Keywords: judicial system of Ukraine, system of judicial administration in Ukraine, judiciary, digitalization, digital space, digital product, digital technologies, digital services, Europeanization, organizational, legal and personnel support of court activities

Європеїзація системи судового адміністрування в Україні в умовах цифровізації судочинства: сучасний стан та перспективи розвитку

Бєлова Алла**Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)**

Анотація

Стаття присвячена аналізу сучасного стану та визначенню перспективних напрямів європеїзації системи судового адміністрування в Україні в умовах розвитку цифровізації судочинства. Обґрунтовано, що цифровізація судочинства – це виклик часу та об'єктивна потреба сьогодення. Вона передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій, цифрових нововведень в усіх напрямках діяльності судів, органів та установ системи правосуддя з метою забезпечення доступності, якості та ефективності правосуддя, його єдності, покращення судового адміністрування, підвищення рівня довіри громадськості до суду, зміцнення авторитету судової гілки влади. Маючи суспільну та державну зорієнтованість, оптимізаційний та економічний ефект, цифровізація судочинства формує унікальний технологічний простір та обумовлює надзвичайно важливі умови для успішної європеїзації системи судового адміністрування в Україні, підвищення рівня взаємодії між усіма її суб'єктами, органами державної влади та громадянським суспільством, гармонізації управлінських рішень. Адже, ефективне правосуддя залежить не тільки від процесуальної діяльності, а й від управлінських процесів, що відбуваються в середині судової системи та сприяють реалізації цілей правосуддя і завдань суду. У статті проаналізовано ряд нормативно-правових актів, спрямованих на розвиток цифровізації в судовій системі України, досліджено сучасний стан та перспективні завдання щодо розробки й поступового впровадження цифрових продуктів у діяльності судів. Виявлено основні організаційно-правові перешкоди на шляху успішної цифрової трансформації судочинства та запропоновано механізми, методи й інструменти для їх усунення. За результатами проведеного аналізу визначено, що основною передумовою успішної європеїзації системи судового адміністрування в Україні, цифровізації судочинства має стати стабільне фінансування та належне матеріально-технічне й кадрове забезпечення судів, органів та установ системи правосуддя, продуманість, комплексність та системність підходів до цифрових змін.

Ключові слова: судова система України, система судового адміністрування в Україні, судочинство, цифровізація, цифровий простір, цифровий продукт, цифрові технології, цифрові послуги, європеїзація, організаційно-правове та кадрове забезпечення діяльності судів

Стаття надійшла / Article arrived: 25.09.2022

Схвалено до друку / Accepted: 31.10.2022

Постановка проблеми.

Цифровізація охоплює всі напрямки діяльності судів, органів та установ системи правосуддя та є динамічним процесом, що постійно розвивається у часі. Це зумовлює необхідність проведення наукових досліджень за відповідною тематикою з метою забезпечення успішного впровадження цифрових технологій у судочинстві з урахуванням сучасних європейських та світових тенденцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблемам європеїзації системи судового адміністрування в Україні в умовах цифровізації судочинства приділено занадто мало уваги у вітчизняній та зарубіжній науці, що породжує певну наукову невизначеність. Цифровізація, як правило, розглядається науковцями у таких широких категоріях державних пріоритетів, як економіка, суспільство та соціальна сфера, та зводиться до внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій.

Окремий напрям досліджень за відповідною проблематикою був проведений у працях Гончарук Н. Т., Прудіус О. О., Карчевою Г. Т., Карчевою І. Я., Розгон О. В. Разом з тим, системний підхід до вивчення питань європеїзації системи судового адміністрування та цифровізації судочинства до сьогодні відсутній.

Метою статті є дослідження сучасного стану та визначення перспективних напрямів європеїзації системи судового адміністрування в Україні в умовах розвитку цифровізації судочинства.

Викладення основного матеріалу.

Наразі судова система України, як і всі інші органи державної влади, перебуває в епіцентрі цифрових змін та трансформацій, спрямованих на забезпечення об'єднаності правосуддя, його прозорості, відкритості, доступності, орієнтованості на людину. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та можливостей сьогодні вже ні в кого не залишається сумнівів, що цифровізація є об'єктивною потребою на шляху становлення ефективного, незалежного та неупередженого суду, розвитку України як правової європейської держави.

Цифровізацію в судовій системі, як процес розвитку і послідовного покращення інститутів правосуддя, а також позитивних

зрушень у сфері європеїзації системи судового адміністрування, можна пов'язати із такими загальними тенденціями, як:

- зв'язаність між базами даних, сформованих на різних пристроях, що забезпечує системну об'єднаність судів, органів та установ системи правосуддя;

- автоматизація діловодних процесів, забезпечення централізованого зберігання документів, обігу інформації між судовими установами різних інстанцій та спеціалізацій;

- розширення способів доступу до правосуддя та забезпечення участі сторін у судових процесах, обміну документами між судом та учасниками судового процесу, надання судових послуг, що обумовлює зручну альтернативу традиційно установленим порядкам;

- можливість та потреба в обробці великих масивів даних, в перспективі з використанням штучного інтелекту в судових процесах.

Розвиток цифровізації в судовій системі беззаперечно обумовлений євроінтеграційними процесами та становленням цифрової економіки, як ключового інституту в цифровій сфері.

Цифрова політика Європейського Союзу відображена у Стратегії Єдиного цифрового ринку (2015), відповідно до якої Європейський Союз ставить на меті:

- покращення доступу до цифрових товарів і послуг;

- створення середовища, де цифрові мережі та послуги можуть прогресувати;

- забезпечення високошвидкісних, безпечних та надійних інфраструктур;

- встановлення належних нормативних умов;

- розгляд цифрових технологій, як рушійної сили розвитку.

Не менш значущим документом цифрової політики Європейського Союзу є програма «Європа, пристосована до цифрової ери», яка передбачає значну кількість законодавчих пакетів, що спрямовані на вирішення проблем і можливостей Четвертої промислової революції. В рамках цієї програми Європейська Комісія у 2021 році оприлюднила бачення цифрової трансформації Європи до 2030 року під назвою «Цифрове десятиліття Європи». Це бачення базується на 4 ключових елементах: навички, уряд, бізнес та інфраструктура (за матеріалами програми «Цифрова економіка,

суспільство та цифрова трансформація» на навчальній платформі Natolin4Capacity Building).

Європейські країни активно та впевнено спрямовують свої зусилля на розвиток дистанційних можливостей звернення до судових органів та участі у судових процесах, підтримання комунікацій із заявниками, і, навіть, вирішення окремих категорій спорів онлайн.

Так, наприклад, у Німеччині не так давно прийняли закон, згідно з яким визначається повний перехід судочинства на електронну систему. У Нідерландах створена та функціонує онлайн-платформа, за допомогою якої можна вирішити трудові та сімейні спори, при цьому участь приватних правників із цього процесу виключається.

Європейський Суд з прав людини, як міжнародний судовий орган, у зв'язку з перешкодами у наданні послуг з міжнародних поштових відправлень до та з України, підтримує зв'язок із заявниками за допомогою системи електронних комунікацій. Для цього Суд використовує адреси електронної пошти, надані заявниками. Стосовно повідомлення про винесені рішення та ухвали у справах, де заявником не було надано адреси електронної пошти, Європейський Суд з прав людини, як виключення, повідомляє про рішення та ухвали, винесені Палатою та Комітетом, шляхом їх розміщення в базі даних Суду HUDOC. Вказана база даних надає доступ до практики Європейського суду (рішень та ухвал Великої Палати, Палат і Комітетів, комунікованих справ, консультативних висновків та стислих викладів, які публікуються в Інформаційному бюлетені практики Європейського суду), Європейської Комісії з прав людини (рішень та звітів) та резолюцій Комітету Міністрів. Крім того, на вебпорталі Європейського Суду з прав людини функціонує пошукова система «State of Proceeding» (Стадія провадження (SOP), яка дозволяє дистанційно дізнатися, на якому етапі перебуває розгляд заяви (www.echr.coe.int)).

Втім, лідером використання цифрових технологій у судочинстві за правом варто вважати Фінляндію. Понад 15 років повноцінна інтегрована інформаційна система правоохоронних органів обслуговує 63 судові округи, 6 апеляційних судів і Верховний суд Фінляндії, тобто всю судову

гілку влади. Результатом роботи системи є повністю електронний документообіг, усі документи надходять до судів вже в електронному вигляді, що сприяє підвищенню ефективності судового адміністрування.

В Україні широке впровадження цифрових технологій в діяльність органів та установ системи правосуддя в цілому, та системи судового адміністрування, зокрема, розпочалося із схваленням Указом Президента України від 20 травня 2015 року №276 Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки (Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, 2015).

З метою забезпечення реалізації положень вказаної Стратегії Законом України від 03.10.2017 №2147-VIII (Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів, 2017) було внесено ряд суттєвих змін до процесуального законодавства України, які стосуються автоматизації здійснення правосуддя та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), як основної платформи для впровадження повноцінного електронного судочинства в Україні.

Подальший розвиток електронного судочинства в Україні з урахуванням світових стандартів у сфері інформаційних технологій, його інтегрування у національну інфраструктуру електронного врядування передбачений Стратегією розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженою Указом Президента України від 11.06.2021 №231/2021 (Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, 2021).

Обґрунтовано можна зазначити, що розвиток електронного судочинства перш за все забезпечує доступність та ефективність судової влади, на що головним чином й спрямоване європейське співробітництво в контексті Угоди про асоціацію (Про ратифікацію Угоди про асоціацію, 2014). Однозначно, одним із основних завдань цифровізації в судовій системі є усунення

бар'єрів у доступі до правосуддя. Тобто, по суті – створення суду, максимально зручного для громадян, який працюватиме цілодобово, без черг, зволікань та бюрократичних процедур.

Разом з тим, як зазначає О. Розгон, цифровізація повинна забезпечувати кожному громадянину рівні можливості доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Вона також підкреслює, що реалізація цього принципу можлива лише за наявності консолідаційних зусиль політиків, органів державної влади, бізнесу, громадськості. При цьому, усунення бар'єрів є основним фактором розширення доступу до глобального інформаційного середовища та знань (Розгон, 2019, с. 114-120).

Слід зазначити, що ЄСІТС за своєю архітектурою та побудовою є складним інформаційним продуктом із сукупністю підсистем та модулів. Концепція її побудови

затверджена наказом Державної судової адміністрації України від 07.11.2019 №1096 (Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, 2019). Основним принципом побудови ЄСІТС є гібридна розподілена хмарна технологія, що передбачає розмежування інформаційних середовищ на відкрите, підключене до мережі Інтернет, та захищене, де обробляється інформація з обмеженим доступом, а також наявність територіально розподілених підсистем, які взаємодіють з центральною системою через інформаційну шину обміну даними та забезпечують автономне функціонування автоматизованих систем у територіально відділених судах та органах і установах системи правосуддя.

У 2021 році Державним підприємством «Інформаційні судові системи» на замовлення Державної судової адміністрації України було виконано базове бачення архітектури ЄСІТС (рис. 1).

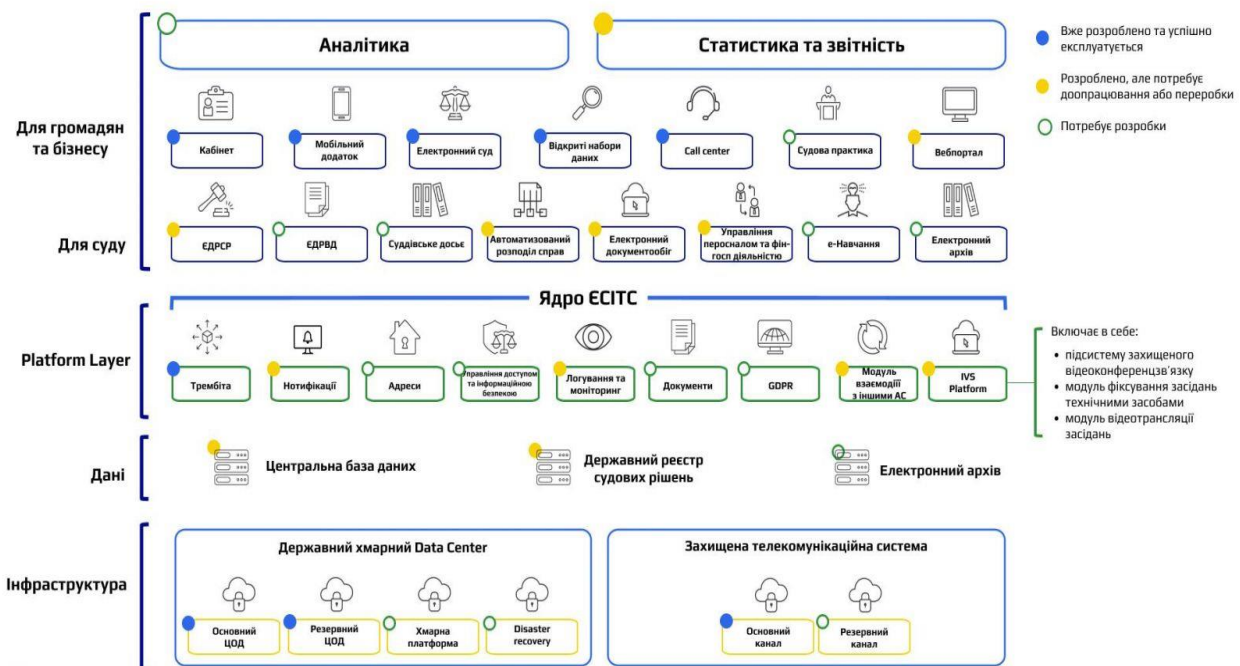

Рис. 1. Архітектура (сукупність підсистем та модулів) ЄСІТС
(джерело: Судово-юридична газета (2022), <http://surl.li/emwia>)

ЄСІТС покликана забезпечити:

- створення єдиного інформаційного простору для судів, органів та установ системи правосуддя, обмін інформацією між ними;

- автоматизацію та оптимізацію робочих процесів, підвищення ефективності управління рухом справ, прискорення процедур їх проходження та розгляду, реєстрації та публікації судових рішень;

- перехід до електронного документообігу, у т.ч. забезпечення електронного обміну документами за єдиним державним стандартом між судом та всіма державними органами й установами, судом та учасниками судових процесів, створення електронних архівів;

- покращення зворотного зв'язку між судами, органами та установами системи правосуддя й громадянами, забезпечення прозорості та відкритості судової системи для суспільства;

- забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації;

- підвищення зручності та доступності судової системи, зростання довіри до органів правосуддя;

- мінімізацію впливу людського чинника та недопущення втручання у процеси здійснення правосуддя;

- вироблення єдиної судової практики, підвищення якості судових рішень;

- економію бюджетних коштів, які витрачаються на виготовлення та надсилання сторонам судового процесу процесуальних документів у паперовому вигляді.

Підсистема «Електронний суд», «Електронний кабінет», Єдиний державний реєстр судових рішень, Єдиний державний реєстр виконавчих документів, підсистема «Суддівське дос'є», підсистема «Електронний архів», підсистема аналітики, статистики, планування, звітності, підсистема «Судова практика», підсистема та модуль автоматизованого розподілу справ, підсистема обміну електронними документами, підсистема управління доступом та інформаційною безпекою, підсистема та модуль електронного документообігу, підсистема та модуль управління персоналом та фінансово-господарською діяльністю, підсистема захищеного відеоконференцзв'язку, контакт-центр органів судової влади та служба технічної підтримки користувачів ЄСІТС,

підсистема «Автоматизована взаємодія з іншими автоматизованими системами», вебпортал судової влади України, підсистема «Відкриті набори даних», модуль фіксування засідань технічними засобами, модуль відеотрансляції засідань, підсистема доступу до мережі Інтернет – основні складові ЄСІТС.

Варто зауважити, що цифровізація судової системи в цілому і судового адміністрування, зокрема, вимагає значних матеріальних вкладень (з урахуванням усіх капітальних та амортизаційних витрат) та залучення інтелектуальних ресурсів. Однак, у 2020-2023 роках судова система України зіткнулася з критично гострою проблемою недофінансування, у зв'язку з чим темпи впровадження ЄСІТС значно уповільнилися та остаточне її впровадження у повній складовій до сьогодні так і не відбулося через неготовність всього обсягу модулів (підсистем) ЄСІТС до повноцінного, стабільного функціонування.

У зв'язку із означеним 21 квітня 2021 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України №1416-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» (Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, 2021), основною метою якого є надання можливості розпочати використання підсистем та модулів, які вже знаходяться на фінальному етапі їх розробки, не чекаючи готовності інших підсистем, розробка яких знаходиться на початковому етапі. Ефективність від поетапного впровадження ЄСІТС – економія коштів державного бюджету, зокрема, в частині витрат на відправку кореспонденції та ознайомлення з матеріалами справи. Наприклад, підсистема «Електронний суд» надає можливість в електронному вигляді направляти сторонам судові виклики та повідомлення, процесуальні документи та рішення по справі, сторони, в свою чергу, можуть дистанційно ознайомлюватись з матеріалами судової справи тощо.

Згідно із наказом Державної судової адміністрації України від 01.06.2020 №247 (Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» та

«Електронний кабінет», 2020; Про внесення змін до наказу ДСА України від 01.06.2020 №247, 2020) підсистеми «Електронний суд» та «Електронний кабінет» були запроваджені в дослідну експлуатацію у всіх місцевих та апеляційних судах України та Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду ще з 1 червня 2020 року, а в Касаційному господарському суді у складі Верховного суду з 1 липня 2020 року.

Рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 №1845/0/15-21 затверджено Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, 2021).

Відповідно до абзацу 7 пункту 2 параграфу 2 розділу 4 Закону України від 03.10.2017 №2147-VIII (Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів, 2017) окремі підсистеми (модулі) ЄСІТС починають функціонувати через 30 днів з дня опублікування Вищою радою правосуддя у газеті «Голос України» та на веб-порталі судової влади України оголошення про створення та забезпечення функціонування відповідної підсистеми (модуля) ЄСІТС.

Оголошення про початок функціонування трьох підсистем (модулів) ЄСІТС – «Електронний кабінет», «Електронний суд», підсистеми відеоконференцв'язку, опубліковано Вищою радою правосуддя у газеті «Голос України» від 04.09.2021 №168 (7668). Таким чином, вказані підсистеми (модулі) ЄСІТС розпочали своє офіційне функціонування з 5 жовтня 2021 року.

Цифровізація судової системи на сьогодні супроводжується суттєвими протиріччями між потребами та реальним ресурсним забезпеченням, в результаті чого досить гостро активізується проблематика «фінанси – цифровий продукт», «фінанси – обладнання інформаційних технологій», «фінанси – кваліфікований персонал». У кінцевому підсумку саме персонал має стати однією з ключових складових успішного впровадження та використання цифрових технологій не тільки в середині судової

системи, у процесі судового адміністрування, а й зовні – серед населення. Однак, варто мати на увазі, що використання цифрових технологій збільшує розумове навантаження на кожного працівника, а отже й витрати часу на виконання тих чи інших завдань. Працівник повинен знати не тільки свої основні завдання та обов'язки за посадою, володіти цифровими навичками, а й уявляти принцип функціонування розгалужених баз даних, підсистем та модулів, взаємозв'язок між ними.

Щоб максимально використати потенціал цифрових технологій, потрібні нові фахівці, які володіють сучасними знаннями, цифровими навичками, здатні до самонавчання, вирішення складних завдань у постійно змінюваному середовищі (Карчева, Г., & Карчева, І., 2017, с. 320-322).

Важливим, на наш погляд, як свідчить дослідження сучасного стану організаційно-правового та кадрового забезпечення діяльності місцевих судів в умовах європеїзації системи судового адміністрування в Україні, є «унормування граничної чисельності працівників апаратів місцевих судів на підставі наукових досліджень, проведених з урахуванням практичних аспектів організації праці на місцях, а також прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення гарантованого фінансування судової системи України на рівні, що забезпечує можливість повного і незалежного відправлення правосуддя відповідно до закону» (Гончарук, & Белова, 2022).

Попри відсутність повного та остаточного впровадження ЄСІТС, дуже важливим кроком на шляху розвитку цифровізації в судовій системі можна вважати створення додаткового каналу комунікації судів з учасниками судових процесів через застосунок «Дія». Громадяни можуть через вказаний застосунок отримувати повідомлення про судові засідання, копії судових рішень, виконавчих документів, сплачувати судовий збір та штрафи за адміністративні правопорушення. Зазначене стало можливим завдяки затвердженню спільним наказом Міністерства цифрової трансформації України та Державної судовою адміністрацією України від 19.04.2021 №56/126 Порядку електронної інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним веб-

порталом електронних послуг «Портал Дія» (Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним веб-порталом електронних послуг «Портал Дія», 2021). Інформаційна взаємодія здійснюється безоплатно за допомогою прикладних програмних інтерфейсів автоматизованим способом із застосуванням засобів технічного та криптографічного захисту інформації з дотриманням вимог Законів України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги», «Про захист персональних даних».

Також, наразі, розпочато роботу над сервісом щодо автоматичного надсилання судових повісток, повідомлень і викликів за допомогою месенджера Viber. Впровадження сервісу планується вже у 2023 році. Відомості, що підтверджуватимуть надсилання та доставку таких повідомлень на Viber, будуть надходити та зберігатися в автоматизованій системі документообігу суду із запобіганням їх видалення чи корегування. Користування функціоналом цього сервісу має на меті забезпечити значну щорічну економію коштів судів, оскільки вартість однієї надісланої судової повістки за допомогою месенджера Viber втричі дешевша за вартість однієї надісланої судової повістки у вигляді SMS-повідомлення.

Аналізуючи практичні аспекти впровадження окремих підсистем та модулів ЄСІТС, доцільно відмітити, що процес цифровізації в судовій системі не обходиться без потрясінь, оскільки потребує цифрової переорієнтації не тільки кадрів, а й суспільства, формування специфічних цифрових навичок. Молодь швидко опановує сучасні цифрові технології, в той час, коли для більш старшого покоління витрати часу на опанування тих чи інших цифрових продуктів, майже без виключення, суттєво зростають. Умовно вік цифрового потенціалу людей можна розділити 18-35 років, 36-45 років, 46-55 років та понад 55 років. Цей умовний розподіл цифрового потенціалу ґрунтується на особистих спостереженнях автора в умовах здійснення практичної діяльності на посаді керівника апарату місцевого загального суду.

У 2019 році в Україні вперше було проведено дослідження цифрових навичок, за результатами якого: 15,1% українців не мають цифрових навичок, а 37,9% громадян мають низький рівень таких навичок. Згідно з методологією оцінки цифрових компетенцій Європейської Комісії, яка була використана в опитуванні, 53% українців перебувають нижче від позначки «базового рівня» (за матеріалами програми «Цифрова економіка, суспільство та цифрова трансформація» на навчальній платформі Natolin4Capacity Building).

Серед проблем на шляху цифровізації судової системи також, на думку автора, можна виділити:

1) Відсутність єдиного програмного забезпечення в судах різних інстанцій та спеціалізацій, у зв'язку з чим інформація не консолідується в єдиній базі даних. Наразі основним засобом інформаційного забезпечення в судовій системі України є автоматизована система документообігу суду, яка запроваджена з 1 січня 2011 року та до сьогодні немає єдиного програмного забезпечення. Наприклад, в місцевих загальних судах функціонує комп'ютерна програма «Д-3», в адміністративних та господарських судах – «Діловодство спеціалізованого суду», в апеляційних судах – «Апеляція», в судах касаційної інстанції – Автоматизована система діловодства Вищого спеціалізованого суду України.

2) Використання в судах застарілої комп'ютерної техніки, програмно-апаратних комплексів, що ускладнює, а в деяких випадках не дозволяє виконання окремих функціональних завдань. Місцеві загальні суди є основною ланкою в системі судоустрою. Переважна більшість комп'ютерної техніки, що активно використовується в місцевих загальних судах, придбана понад 10 років тому та за своєю конфігурацією не завжди відповідає сучасному програмному забезпеченню.

3) Низька довіра громадян до сектору цифрових технологій. Суттєва частина громадян до сьогодні не бажають передавати свої персональні дані через Інтернет, у зв'язку з побоюваннями щодо необмеженого доступу до них, можливості використання без їх згоди для інших цілей.

4) Низький рівень обізнаності та поінформованості громадян про цифрові можливості у судочинстві, їх переваги,

способи опанування та отримання інформаційної підтримки;

5) Відсутність доступу до мережі Інтернет та цифрових технологій в окремих громадян, як правило, осіб літнього віку, незахищених верств населення;

6) Відсутність в апаратах судів висококваліфікованих кадрів з інформаційних технологій, що суттєво ускладнює та уповільнює розвиток відповідних цифрових компетенцій в колективах, а отже заважає проводити активну політику цифровізації серед учасників судових процесів, відвідувачів суду.

Суттєвого значення на шляху цифровізації в судовій системі та забезпечення електронного судочинства, окрім вирішення наведених вище проблем, набуває:

1) Усунення законодавчих прогалин та невизначеностей у регулюванні процесуально-технічних питань використання електронного суду;

2) Визначення реальної потреби в матеріальних (фінансових) та кадрових ресурсах для забезпечення процесів цифровізації та належної організації роботи судів в нових цифрових умовах;

3) Вдосконалення планування процесів цифровізації, поступове впровадження нових цифрових продуктів (підсистем та модулів ЄСІТС) із освітнім, методичним та кадровим забезпеченням;

4) Унормування та стандартизація процесів автоматизованого проходження документів та управління судовими справами по вертикалі – від першої до касаційної інстанції та по горизонталі – між юрисдикціями судів однієї ланки;

5) Удосконалення функціональних можливостей автоматизованого аналізу великих баз даних для забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень;

6) Постійне опрацювання та вивчення існуючих і потенційних напрямів діяльності судів, органів та установ системи правосуддя задля їх подальшої цифровізації;

7) Державне стимулювання та мотивація фізичних та юридичних осіб до використання цифрових інструментів в судочинстві. Створення реального механізму для забезпечення реалізації норм процесуального законодавства щодо реєстрації визначеним колом осіб офіційних електронних адрес в Єдиній судовій

інформаційно-комунікаційній системі в обов'язковому порядку (частина 6 статті 6 Господарського процесуального кодексу України, частина 6 статті 14 Цивільного процесуального кодексу України, частина 6 статті 18 Кодексу адміністративного судочинства України, абзац 7 частини 1 статті 35 Кримінального процесуального кодексу України);

8) Державне стимулювання та мотивація фізичних осіб до отримання цифрового електронного підпису, як основного параметру для роботи з підсистемами та модулями Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи;

9) Підвищення якості обслуговування осіб, які звертаються до судових органів, та їх орієнтація на цифрові технології безпосередньо працівниками апарату суду під час надання судових послуг, проведення комунікаційних заходів;

10) Покращення та спрощення для використання веб-інтерфейсів підсистем Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, створення їх інтуїтивно-зрозумілими за структурою та функціоналом для широких мас населення, розширення можливостей для самостійного створення процесуальних документів, у т.ч. позовних заяв, заяв, скарг та клопотань у типових справах, що є предметом судового розгляду;

11) Створення додаткових інструментів, онлайн-помічників для людей з обмеженими фізичними можливостями, зокрема, з вадами зору.

Для аналізу та оцінювання результатів цифровізації судочинства, рівня використання в суспільстві електронних інструментів звернення до суду, прогнозування подальшого розвитку цифрових інновацій та прийняття ефективних управлінських рішень доцільним буде запровадження окремого статистичного спостереження (статистичної звітності) про роботу суду з підсистемою «Електронний суд», яке, зокрема, міститиме інформацію про кількість отриманих судом судових справ і матеріалів у розрізі категорій, інших процесуальних документів, а також суб'єктів їх направлення.

Висновки.

Таким чином, проведене дослідження дає підстави дійти висновку, що Україна зробила значні кроки на шляху цифровізації судочинства, що має важливе значення для

успішної європеїзації системи судового адміністрування. Втім, подальшому розвитку цифровізації судочинства на сьогодні критично не вистачає продуманості, комплексності, системності та наукової обґрунтованості. Перспективними напрямками цифровізації судочинства мають бути стабільне фінансування та належне матеріально-технічне забезпечення судів, органів та установ системи правосуддя,

підвищення цифрової компетентності працівників апарату судів, поступове впровадження нових цифрових продуктів (підсистем та модулів ЄСІТС) із освітнім, методичним та кадровим забезпеченням, а результатом подальшого розвитку цифровізації у цій сфері має стати доступне, прозоре, відрите та ефективне судочинство справедливим, незалежним та неупередженим судом.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Гончарук, Н., & Белова, А. (2022). Сучасний стан організаційно-правового та кадрового забезпечення діяльності місцевих судів в умовах європеїзації системи судового адміністрування в Україні. *Аспекти публічного управління*, 10(4), 5-12. <https://doi.org/10.15421/152221>
- Карчева, Г., & Карчева, І. (2017). Удосконалення освіти в умовах цифрової економіки. Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи та економіки: матеріали VII Всеукраїнської науковопрактичної конференції. Київ, с. 320-322.
- Навчальна платформа Natolin4Capacity Building (2022). Цифрова економіка, суспільство та цифрова трансформація. URL: <https://eplatform.natolin4cb.eu/courses/>
- Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. (2022). URL: www.echr.coe.int.
- Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 №2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Закон України від 27.04.2021 №1416-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20#Text>
- Про внесення змін до наказу ДСА України від 01.06.2020 №247: наказ Державної судової адміністрації України від 17.06.2020 №268. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/2020/4/N_268_20.pdf
- Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 №2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
- Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 №851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
- Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: наказ Державної судової адміністрації України від 07.11.2019 №1096. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>
- Про запровадження в дослідну експлуатацію підсистем «Електронний суд» та «Електронний кабінет»: наказ Державної судової адміністрації України від 01.06.2020 №247. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/2020/4/N_247_20.pdf
- Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 №1845/0/15-21 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>
- Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним веб-порталом електронних послуг «Портал Дія»: наказ Міністерства цифрової трансформації України та Державної судової адміністрації України від 19.04.2021 №56/126. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_56_126_spilniy_21
- Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 №80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
- Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 №2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
- Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 №1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>
- Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 №276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>
- Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11.06.2021 №231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>
- Розгон, О. (2019). Проблеми та перспективи цифровізації промисловості: Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення: зб. наук. пр. за матеріалами Круглого столу, НДІ ПЗІР НАПрН України, с. 114-120.
- Судово-юридична газета (2022). Керівник ДП «ІСС» про ситуацію із ІТ судової системи: «Все тримається лише на ентузіазмі людей». URL: <http://surl.li/emwia>

REFERENCES

- Honcharuk, N., & Belova, A. (2022). The current state of organizational, legal and personnel support for the activities of local courts in the context of the Europeanization of the judicial administration system in Ukraine. *Public Administration Aspects*, 10(4), 5-12. <https://doi.org/10.15421/152221>
- Judicial and legal newspaper (2022). *The head of SE "ISS" about the situation from IT judicial systems: "Everything is holding only on people's enthusiasm"*. Retrieved from <http://surl.li/emwia>
- Karcheva, G., & Karcheva, I. (2017). Improving education in the conditions of the digital economy. *Problems of ensuring the effective functioning and stable development of the banking system and economy: materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Kyiv, pages 320–322.
- Natolin4Capacity Building Learning Platform. (2022). *Digital Economy, Society and Digital Transformation*. Retrieved from <https://eplatform.natolin4cb.eu/courses/>
- Official site European Court of Human Rights. URL: www.echr.coe.int
- On amendments to the Economic Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts: *Law of Ukraine* dated 03.10.2017 No. 2147-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>
- On electronic documents and electronic document flow: *Law of Ukraine* dated May 22, 2003 No. 851-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
- On electronic trust services: *Law of Ukraine* dated 05.10.2017 No. 2155-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
- On ensuring the creation and functioning of the Unified Judicial Information and Telecommunication System: *Order of the State Judicial Administration of Ukraine* dated November 7, 2019 No. 1096. Retrieved from <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>
- On making changes to some legislative acts of Ukraine to ensure the phased implementation of the Unified Judicial Information and Telecommunication System: *Law of Ukraine* dated 27.04.2021 No. 1416-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20#Text>
- On making changes to the order of the State Administrative Court of Ukraine dated 01.06.2020 No. 247: *order of the State Judicial Administration of Ukraine* dated 17.06.2020 No. 268. Retrieved from https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/2020/4/N_268_20.pdf
- On the approval of the Procedure for electronic information interaction between the Unified State Register of Court Decisions and the Unified State Web Portal of Electronic Services "Diya Portal": *Order of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine and the State Judicial Administration of Ukraine* dated April 19, 2021 No. 56/126. Retrieved from https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_56_126_spilniy_21
- On the approval of the Regulation on the procedure for the functioning of individual subsystems of the Unified Judicial Information and Telecommunication System: *decision of the High Council of Justice* of August 17, 2021 No. 1845/0/15-21. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>
- On the introduction of the "Electronic Court" and "Electronic Personal Account" subsystems into experimental operation: *order of the State Judicial Administration of Ukraine* dated 01.06.2020 No. 247. Retrieved from https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/2020/4/N_247_20.pdf
- On the protection of information in informational and communicational systems: *Law of Ukraine* dated 07.05.1994 No. 80/94-VR. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
- On the protection of personal data: *Law of Ukraine* dated 01.06.2010 No. 2297-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
- On the ratification of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand: *Law of Ukraine* dated 16.09.2014 No. 1678-VII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>
- On the Strategy for Reforming the Judicial system, Judiciary and Related Legal Institutions for 2015-2020: *Decree of the President of Ukraine* dated May 20, 2015 No. 276. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>
- On the Strategy for the Development of the Justical System and Constitutional Judiciary for 2021-2023: *Decree of the President of Ukraine* dated June 11, 2021 No. 231/2021. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>
- Rozgon, O. (2019). Problems and prospects of digitalization of industry: Regional innovation initiatives: tasks and solutions: Collection of scientific papers based on the materials of the Round Table, *Scientific and research institute of legal support of innovative development of the National Academy of Sciences of Ukraine*, p. 114-120.